

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0524U000318

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 17-09-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Матусевич Тетяна Володимирівна

2. Tetiana V. Matusevych

Кваліфікація: к. філос. н., доцент, 09.00.10

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3793-462X

Вид дисертації: доктор наук

Шифр наукової спеціальності: 09.00.10

Назва наукової спеціальності: Філософія освіти

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 12-09-2024

Спеціальність за освітою: Економіка і підприємництво

Місце роботи здобувача: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

III. Відомості про дисертацію

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д 26.053.16

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.01.07, 02.31

Тема дисертації:

1. Філософська парадигма наукової освіти: стратегії і практики розвитку відповідального громадянства
2. Philosophical paradigm of science education: strategies and practices of responsible citizenship development

Реферат:

1. Комплексно та системно здійснено філософсько-освітній аналіз потенціалу наукової освіти як чинника розвитку відповідального громадянства. Поліморфність та багатоаспектність філософської парадигми наукової освіти та феномену відповідального громадянства детермінують комплексний характер даного дослідження та необхідність синергетичного застосування різноманітних методів в рамках системного, міждисциплінарного та компаративного підходів. Контекстуальний підхід дозволив визначити особливості еволюції філософської парадигми наукової освіти та її взаємозв'язок із формуванням громадянських компетентностей, що сприяло виявленню ключових суперечностей і взаємозалежностей між різними

аспектами цього процесу. Застосування методів типологізації, семантичного аналізу, порівняння та інтерпретації забезпечило систематизацію різних теоретичних підходів, що дозволило розкрити змістовий зв'язок між компонентами наукової освіти та розвитку відповідального громадянства. Аналіз університетської екосистеми, здійснений через призму теорії соціальних систем та структурно-функціонального підходу, виявив специфічні механізми, що впливають на формування громадянських компетентностей. Використання загальнонаукових методів, таких як діалектичний метод, аналіз і синтез, індукція та дедукція, дозволило розкрити складні взаємозв'язки між елементами наукової освіти та її впливом на суспільство. Водночас, застосування конкретно-наукових методів, таких як ситуаційний аналіз та кейс-стаді, сприяло оцінці поточної ситуації в українському освітньому середовищі та визначенню перспектив для розвитку наукової освіти як основи для формування відповідального громадянства. Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що вперше в українській філософії освіти здійснено філософську концептуалізацію багатовимірного та поліаспектного теоретичного та практичного досвіду наукової освіти як важливого чинника розвитку відповідального громадянства. Проаналізовано теоретичні основи та основні підходи до концептуалізації філософської парадигми наукової освіти як комплексної системи світоглядних, ціннісних та смислотворчих орієнтирів, що визначають стратегічні напрямки, методи та цілі освітньої діяльності. Проаналізовані інтеріоризаційний підхід, інтерреляційний підхід та мультиперспективний підходи до концептуалізації філософської парадигми наукової освіти. Виокремлені взаємовпливи та протиріччя, визначено внесок кожного з означених підходів у поступ теорії і практики наукової освіти. Здійснено комплексний аналіз філософсько-освітніх принципів розвитку відповідального громадянства, що дозволив з'ясувати розвиток концептуального наповнення терміну «громадянство» та відповідних освітніх політик і практик в історичній ретроспективі. Зазначено, що характерною ознакою нашого часу є поява цілого спектру «громадянств», репрезентація їх певних атрибутивних характеристик у якості означень провідної аксіологічної та праксеологічної функції та введення у вжиток нових термінологічних словосполучень: «демократичне громадянство», «активне громадянство», «відповідальне громадянство» та ін. В результаті експлікації основних напрямків концептуалізації громадянства, обґрунтовано, що в сучасному соціокультурному дискурсі інтегральною цінністю всіх напрямків є відповідальність. Обґрунтовано евристичний потенціал наукової освіти для розвитку відповідального громадянства, репрезентований у тому, що наукова освіта слугує епістемологічною платформою, яка формує когнітивні інструменти, необхідні для відповідального громадянства. Також евристичний потенціал виявляється у здатності наукової освіти культивувати наукове мислення, сприяти розвитку аксіологічної сфери суспільства, в якій пріоритизується критичне мислення, сталий розвиток і постійне прагнення до знань. В контексті формування цінностей відповідального громадянства розкрито епістемологічні, концептуальні та методологічні перспективи розвитку культури демократії в освіті як процесу інституціоналізації та інтеріоризації демократичних цінностей. Інструментами компаративного аналізу досліджено вплив персональних епістемологій викладачів на розвиток відповідального громадянства в університеті, обґрунтовано потребу в контекстно-специфічних підходах для вирішення унікальних труднощів та перешкод, з якими стикаються викладачі університетів у різних країнах. Розглянуто онтологічні та аксіологічні перспективи концепції відповідальних досліджень та інновацій в контексті розвитку відповідального громадянства в університеті. Показано, що в онтологічному аспекті концепція відповідальних досліджень та інновацій являє собою парадигмальний зсув у концептуалізації інновацій, відхід від суто економічних моделей до більш цілісного розуміння інновацій, яке включає соціальні та етичні аспекти, що потребує переосмислення самої природи інновацій та введення поняття відповідальності як невід'ємного їх компонента.

2. A comprehensive and systematic philosophical-educational analysis of the potential of science education as a factor in the development of responsible citizenship is carried out. The polymorphism and multidimensionality of the philosophical paradigm of science education and the phenomenon of responsible citizenship determined the complex nature of this study and the need for synergistic application of various methods within the framework of systemic, interdisciplinary and comparative approaches. The contextual approach made it possible to identify the

peculiarities of the evolution of the philosophical paradigm of science education and its relationship with the formation of civic competencies and contributed to the identification of key contradictions and interdependencies between different aspects of this process. The use of typologization, semantic analysis, comparison and interpretation methods ensured the systematization of various theoretical approaches, which allowed us to reveal the semantic relationship between the components of science education and the development of responsible citizenship. The analysis of the university ecosystem, carried out through the prism of social systems theory and the structural-functional approach, revealed specific mechanisms that influence the formation of civic competencies. The use of general scientific methods, such as the dialectical method, analysis and synthesis, induction and deduction, allowed us to reveal the complex relationships between the elements of science education and its impact on society. At the same time, the use of specific scientific methods, such as situational analysis and case studies, contributed to the assessment of the current situation in the Ukrainian educational environment and the identification of prospects for the development of science education as a basis for the formation of responsible citizenship. The scientific novelty of the results obtained is that for the first time in the Ukrainian philosophy of education, a philosophical conceptualization of the multidimensional and multifaced theoretical and practical experience of science education as an important factor in the development of responsible citizenship has been carried out. The theoretical foundations and main approaches to the conceptualization of the philosophical paradigm of science education as a complex system of worldview, value and meaning-making guidelines that determine the strategic directions, methods and goals of educational activities are analyzed. The article analyzes the internalization approach, the interrelation approach and the multiperspective approach to the conceptualization of the philosophical paradigm of science education. Mutual influences and contradictions are highlighted, the contribution of each of these approaches to the development of the theory and practice of science education is determined. A thorough analysis of the philosophical and educational principles of responsible citizenship development is carried out, which made it possible to clarify the development of the conceptual content of the term "citizenship" and the relevant educational policies and practices in historical retrospect. It is noted that a characteristic feature of our time is the emergence of a whole range of "citizenships", the representation of their certain attributive characteristics as definitions of the leading axiological and praxeological function and the introduction of new terminological phrases: "democratic citizenship", "active citizenship", "responsible citizenship", etc. As a result of explication of the main directions of citizenship conceptualization, it is proved that in the modern socio-cultural discourse the integral value of all directions is responsibility. The dissertation substantiates the heuristic potential of science education for the development of responsible citizenship, represented by the fact that science education serves as an epistemological platform that forms the cognitive tools necessary for responsible citizenship. Also, the heuristic potential is manifested in the ability of science education to cultivate scientific thinking, to promote the development of the axiological sphere of society, which prioritizes critical thinking, sustainable development and the constant pursuit of knowledge. In the context of forming the values of responsible citizenship, the epistemological, conceptual and methodological perspectives of the development of a culture of democracy in education as a process of institutionalization and internalization of democratic values are revealed. Using the tools of comparative analysis, the influence of personal epistemologies of teachers on the development of responsible citizenship at the university is investigated, the need for context-specific approaches to address the unique difficulties and obstacles faced by university teachers in different countries is substantiated.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

1. Matuskevych T., Demeshkant N., Trusz S. Factor structure of academic resilience among Polish and Ukrainian students involved in remote education caused by Covid-19 and military aggression. *Scientific Reports*. 2024. №14 Art. 1000. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-51388-x> (Scopus Q1)
2. Matuskevych T., Zadorozhna O. Innovative approaches in citizenship education research: Conceptual perspectives and ethical cautions. *Studia Warminskie*. 2023. Vol. 60. P. 93-103. <https://doi.org/10.31648/sw.9566> (Scopus Q2; Web of Science Q2)
3. Shevchuk D., Lebediuk V., Matuskevych T. Youth civic education in times of post-truth: Cultural values aspect. *Youth Voice Journal, Special Issue: Inequality, Informational Warfare, Fakes and Self-Regulation in Education and Upbringing of Youth*. 2023. Vol. 3. P. 27-37. <https://www.rj4allpublications.com/product/youth-civic-education-in-times-of-post-truth-cultural-values-aspect/> (Scopus Q4)
4. Shevchuk D., Matuskevych T., Kolesnyk L. Youth civic education: Global trends and the Ukrainian case. *Youth Voice Journal*. 2021(Special issue 2). P. 46-56. (Scopus Q4)
5. Matuskevych T., Shevchuk D. Developing Responsible Citizens in New Realities: The Case of Science Education. *Youth Voice Journal*. 2022. Vol. III. Special Issue. P. 45-53. (Scopus Q4)
6. Revin F., Matuskevych T. Prospects of philosophy of education for the concept of responsible citizenship in the 21st century. *Philosophy and Cosmology*. 2022. Vol. 29. <https://doi.org/10.29202/phil-cosm/29/5>. (Web of Science Q1)
7. Dovgyi S., Matuskevych T. Philosophical bases of science education concept: history and modern developments. *Studia Warmińskie*. 2022 Vol. 59. P. 53-62. <https://doi.org/10.31648/sw.8326> (Web of Science Q2)
8. Kolesnyk L., Matuskevych T. Developing democracy in Ukrainian teacher education: Current challenges and trends. *New Educational Review*, 2021. Vol. 65. P. 40-50. <https://doi.org/10.15804/tner.21.65.3.03> (Scopus Q3)
9. Matuskevych T. Education in the era of transit. *Educational Philosophy and Theory*. 2018. Vol. 50. Issue 14. P. 1559-1560. <https://doi.org/10.1080/00131857.2018.1462458> (Scopus Q1)
10. Shevchuk D., Matuskevych T. Discursive identity and problem of social identification. *Analele Universităţii din Craiova. Seria: Filosofie*. 2017. Vol. 39. P. 194-201. (Scopus Q3)
11. Matuskevych T. Values transformation in transitional societies: Revolution or eclecticism? *Analele Universitatii din Craiova, Seria Filosofie*. 2016. Vol. 38. Issue 2. P. 142-150. (Scopus Q3)
12. Matuskevych T. Challenges to diversity: The case of university teachers' concepts of citizenship education in Ukraine and Poland. *Wissensdiversität und formatierte Bildungsräume / A. Beinsteiner, A.-K. Dittrich, & T. Hug (Eds.)*. Innsbruck: Innsbruck University Press, 2024. P. 229-238
13. Matuskevych T., Romero M., Strutynska O. Citizenship, censorship, and democracy in the age of artificial intelligence. *Creative Applications of Artificial Intelligence in Education / A. Urmeneta & M. Romero (Eds.)*. Cham: Palgrave Macmillan, 2024. P. 5-17. https://doi.org/10.1007/978-3-031-55272-4_5
14. Matuskevych T. The war conflict as a source of new inequalities in universities: The case of Ukraine. *La perspectiva de género en los procesos de formación y evaluación del sistema universitario*. Madrid: Instituto de Estudios de Género, Universidad Carlos III de Madrid, 2022. P. 83-89
15. Матусевич Т. Розвиток культури демократії в освіті як аксіологічна проблема. Соціокультурні виклики сучасності: потреба теоретичного осмислення / М. Петрушкевич (ред.). Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2022. С. 45-66.
16. Матусевич Т., Сайнс де Баранда Андухар К. ТанDEM університету та міста задля стійких рішень у галузі гендерної рівності: європейський досвід. Університет і місто: стратегії та практики взаємодії / Д. Шевчук, Л. Засекіна, О. Лагоднюк (ред.). Острого: Видавництво Національного університету «Острозька

академія», 2022. С. 188-201

- 17. Matushevych T. Transitional society: (Re)evolution of values. *Dialogue and Universalism*. 2017. Special Issue. P. 159-166
- 18. Матусевич Т. Філософська парадигма наукової освіти: концептуальна експлікація. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія»*. 2023. №24. С. 30-37.
- 19. Матусевич Т., Колесник Л. Демократія в освіті: ідеальне буття чи педагогічна реальність? *Філософія освіти = Philosophy of Education*. 2019. Т. 24. №1. С. 115-127. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2019-24-1-115-127>
- 20. Матусевич Т., Колесник Л. Розвиток громадянської компетентності в рамках концепції НУШ: сучасні виклики для педагогічної освіти. *Філософія освіти = Philosophy of Education*. 2019. Т. 25. № 2. С. 240-250. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2019-25-2-13>
- 21. Матусевич Т. Громадянська освіта дигітальної доби: виклики та перспективи розвитку (огляд воркшопу «Дигітизація та громадянська освіта», 3-4 вересня, 2018, Марсель). *Філософія освіти = Philosophy of Education*. 2018. Т. 23. № 2. С. 265-269. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2018-23-2-265-269>
- 22. Eliopoulos P., Matushevych T. Knowledge management in transitional societies: Quo vadis? *Academic Bulletin of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Series: Philosophy*. 2017. Issue 791. P. 3-7.
- 23. Матусевич Т. Протистояння й досі триває... (Реферативно - аналітичний огляд звіту Комісії з гендеру, нерівності та влади Лондонської школи економіки та політичних наук (LSE)). *Філософія освіти = Philosophy of Education*. 2015. Т. 16. № 1. С. 212-219
- 24. Matushevych T. Developing responsible citizenship in universities: The case of Poland. *Proceedings of I International Conference "Political and Economic Self-Constitution: Migration and Citizenship Education"*. Corinth, Greece: University of the Peloponnese. 2023. P. 53-57
- 25. Matushevych T. (2023). Developing responsible citizenship: Current EU educational policies. Food and environmental security in the conditions of war and post-war reconstruction: Challenges for Ukraine and the world: Materials of the International Scientific and Practical Conference, Section 4: Quality of Education and Humanitarian Science in Conditions of War and Global Challenges (pp. 43-44). Kyiv: Ukrainian State University of Science and Technology
- 26. Сайнс де Баранда Андухар К., Матусевич Т. UC3M4SAFETY – міждисциплінарний досвід створення безпечного середовища. В. П. Андрущенко (ред.), *Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу: збірник матеріалів міжнародного форуму*. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 37-42.
- 27. Матусевич Т. Технології штучного інтелекту в освіті для відповідального громадянства: концептуальні перспективи та етичні перестороги. Концептуальні, методологічні та практичні проблеми соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики: матеріали доповідей та виступів учасників Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 11 травня 2023 року. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 41-45.
- 28. Co-creative problem solving and dialogic inquiry for addressing the artificial intelligence opportunities for education / Romero M., Clarà M., Isaac G., Barma S., Strutynska O., Matushevych T. *Research and Innovation Action: Augmented Intelligence for Pedagogically Sustained Training and Education (Session, 2023 June 2)*
- 29. Matushevych T. Education in the process of postcolonial transition. In *Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference "Challenges of Postcolonialism: Philosophy, Religion, Education"*. Kyiv, Ukraine. 2018. P. 24-25.
- 30. Matushevych T. Eclecticism of values as an attributive characteristic of transitional society. *Філософія як культурна політика сучасності: тези доповідей V Всеукраїнської наукової конференції*. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2017. P. 108-111.

- 31. Струтинська О.В., Матусевич Т.В., Ромеро М. Штучний інтелект: виклики і проблеми для громадянського суспільства. Освітня робототехніка: зб. наук. пр. за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції "Освітня робототехніка та штучний інтелект" (11-12 квітня 2024 р.). Дніпро: ЛІРА, 2024. С.31-3
- 32. Kolesnyk L., Matusевич T., Shaposhnikova I. Democracy in education: Examining the experiences, perspectives, and perceptions of democracy in primary teacher education in Ukraine. Research Report, NAIR Publishing House. 2020. 65 p.
- 33. Матусевич Т., Колесник Л. Європейські цінності та демократія. Вступ до європейських студій / Д. Шевчук, В. Лебедюк, О. Шершньова, Т. Стемпневський (ред.). Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2020. С. 278
- 34. Коновалова М., Матусевич Т. До питання підготовки фахівців дипломатичної служби: використання III. Derzhavne upravlinnya udoskonalennya ta rozvytok. 2024. Т. 1 № 13. <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.1.13>
- 35. Dovgyi S., Topuzov O., Galchenko M., Matusевич T., Revin F. Science-driven education as a precondition for the formation of the competitive Ukrainian economy. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2022. Т. 1. № 42. С. 474-483. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.42.20>

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0122U000049

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Андрущенко Віктор Петрович

2. Viktor P. Andrushchenko

Кваліфікація: д.філос.н., професор, 09.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7997-5913

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com/citations?hl=uk&user=eP5HhOwAAAAJ>; Web of Science ResearcherID AAD-2678-2022

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кравченко Алла Анатоліївна
2. Alla A. Kravchenko

Кваліфікація: д.філос.н., доц., 09.00.10

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8429-2183

Додаткова інформація: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57410198600>; Web of Science ResearcherIDN-2338-2016; <https://scholar.google.com.ua/citations?user=I97BIDMAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Державний торговельно-економічний університет

Код за ЄДРПОУ: 44470624

Місцезнаходження: вул. Кіото, буд. 19, Київ, 02156, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бойко Анжела Іванівна
2. Anzhela I. Boiko

Кваліфікація: д.філос.н., професор, 09.00.10

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6414-2214

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=MOrB0_0AAAAJ&hl=ru; Web of Science ResearcherIDS-7775-2016; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217105268>

Повне найменування юридичної особи: Черкаський державний технологічний університет

Код за ЄДРПОУ: 05390336

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 460, Черкаси, Черкаський р-н., 18006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Самчук Зореслав Федорович
2. Zoreslav F. Samchuk

Кваліфікація: д. філ. н., старший науковий співробітник, 09.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7247-186X

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=zCEePjMAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України

Код за ЄДРПОУ: 16394076

Місцезнаходження: вул. Генерала Алмазова, буд. 8, Київ, 01011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Академічний

Рецензенти

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Андрущенко Віктор Петрович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Вашкевич Віктор Миколайович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Кліваденко Наталія Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна